

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

БОНДАРЕВИЧ ІРИНА МИКОЛАЇВНА

УДК: 316.37: 130.122

**ДУХОВНА ЦІЛІСНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ ЯК АТРИБУТ
САМОРОЗГОРТАННЯ ЛЮДИНИ**

09.00.04 – філософська антропологія, філософія культури

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня

кандидата філософських наук

Київ – 2008

Дисертацією є рукопис
Робота виконана на кафедрі соціології, управління та євроінтеграції
Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова,
Міністерство освіти і науки України

Науковий керівник: заслужений діяч науки і техніки,
доктор філософських наук, професор
Бех Володимир Павлович,
Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова,
перший проректор

Офіційні опоненти: доктор філософських наук, професор
Воронкова Валентина Григорівна,
Запорізька державна інженерна академія,
завідувач кафедри менеджменту організацій

кандидат філософських наук
Бойченко Михайло Іванович,
Київський Національний університет
імені Т.Г. Шевченка, доцент кафедри філософії

Захист відбудеться “ 4” березня 2008 р. о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.053.13 Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9

Автореферат розісланий “01” лютого 2008 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Б.К.Матюшко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Сучасний розвиток цивілізації характеризується складностями перехідного етапу і визначається науково – філософською думкою як становлення інформаційного суспільства. Інформаційне суспільство має акумулювати для людини надзвичайні можливості освоєння світу, бо створює більше умов для енерго - інформаційної взаємодії особистості і оточуючого середовища. Однак найбільшу небезпеку сьогодні складає дисбаланс між духовною і практичною сторонами освоєння світу людиною, що робить сучасну ситуацію суспільної історії екстремальною. До того ж, в економічному соціокультурному просторі сучасного українського суспільства відбуваються докорінні зрушення. Кризове суспільство потребує глибокого і об'єктивного аналізу можливостей подолання деструктивних явищ, створення простору для особистісної самореалізації. Така ситуація вимагає філософського осмислення різних рівнів буття людини.

Філософська рефлексія людини початку ХХІ століття формується на засадах цілісного теоретико-світоглядного узагальнення. Дослідження духовної цілісності особистості є не тільки філософською рефлексією тих змін, які відбулися в світі, а, водночас, і пошуком адекватних їм рішень. Практична необхідність дослідження проблеми духовної цілісності особистості є витоком з нагальної потреби формування стратегії життя в умовах стрімких суспільних змін. Розробка поняття “духовна цілісність особистості” сприяє теоретичному забезпеченню оптимізації процесу становлення духовної цілісності особистості в сучасному українському суспільстві.

Осягнення сутності духовного зростання людини є доволі складним завданням, яке потребує ретельного аналізу кожного з проявів, їх ролі в розгортанні, тобто в набутті нових данностей людиною. Це породжує необхідність інтеграції теорій різних наук в єдину концептуально оформлену загальнонаукову картину світу. В нашому дослідженні духовна цілісність особистості розглянута як атрибут, тобто невід’ємна, суттєва характеристика процесу саморозгортання людини, що є передумовою, умовою, формою, результатом, сутністю процесу саморозгортання людини.

Таким чином, усвідомлення недостатньої теоретичної та практичної розробки проблеми, вирішення якої відповідало б потребам сучасного суспільства, може бути розглянуто в якості обґрунтування необхідності її дослідження.

Ступінь наукової розробки проблеми.

Витоки наукового усвідомлення поняття “духовна цілісність особистості” знайдено в античній філософії: природа духу з’ясовується за допомогою понять “нус”(розум), “логос”(слово-смісл, слово-розум у стоїків), “пневма” (повітря і вогонь, подих). У релігійному світосприйнятті “духовна цілісність особистості” розуміється космологічно, споріднено з духовним Божественним Абсолютом. У Новий час проблема усвідомлення цілісності духовного

уособлено в інтелектуалістичній концепції духу, що синонімізує і розум і душу (Б.Спіноза і К.Гельвецій), і суб'єктивістській концепції духу, яка ґрунтується на апіорному (І.Кант).

Філософський дискурс ХХ століття стосовно духовних основ був пов'язаний з ознаками кризи західноєвропейської культури і акцентував увагу на об'єктивності (М.Гартман, Е.Дюркгейм, Е.Касіер, М.Шелер) та суб'єктивності (екзистенціалізм, персоналізм) духу. Друга половина ХХ століття характеризується активізацією та етизацією філософського дискурсу щодо духовних і соціальних феноменів на тлі методологічного плюралізму.

У контексті нашого дослідження особливої уваги заслуговує розробка проблеми духовності особистості в роботах Е.Гуссерля, П.Козловські, Е.Муньє, С.Франка, М.Фуко, А.Швейцера, М.Шелера, К.Ясперса; здобутки російської релігійної філософії (В.Соловйов), української філософії серця (Г.Сковорода, П. Юркевич); з'ясування персоналістичної позиції М.Бердяєва. В українській радянській філософії досліджувалися проблеми розвитку духовної культури і духовної сфери, складові духовного світу людини – знання, віра, переконання, цінності, оцінки, цілі, ідеали (В.Шинкарук, О.Яценко).

Розробку проблеми духовності особистості, можливості як фактора соціалізації особистості було здійснено в працях Т.Адуло, В.Андрущенко, В.Бакірова, В.Баранівського, Є.Бистрицького, Г.Волинка, Г.Горак, Л.Горбунової, Л.Губерського, Н.Іордакі, А.Корецької, С.Кримського, В.Крисаченка, М.Лукашевича, М.Михальченка, В.Пазенка, М.Пірен, С.Пролеєва, Т.Розової, В.Табачковського, Г.Темко, Н.Хамітова, В.Шинкарука.

Історико-філософський аспект проблеми духовності розроблявся Г.Аванесовим, Г.Горак, О.Лосєвим, М.Луком, В.Табачковським, Н.Турлак, І.Шалишкіною, Н.Шелковою.

Онтологічний аспект поняття “духовність” розробляли Ф.Гайсін, В.Попов, Л.Солонько, С.Сініцин, В.Стрелков, О.Чаплигін, А.Черній.

Категоріальну ідентифікацію духовності обмірковували Л.Буєва, Г.Горак, З.Карпенко, О.Киричук, Н.Хамітов, Н.Шелкова.

Духовність як соціальний механізм розвитку і самовизначення особистості розглядалася В.Баранівським, Н.Караульною, Н.Корабльовою, С.П'янзіним, В.Резіновим.

М.Попович досліджує діалог культури і раціональності; В.Куплін – парадокси історичного буття філософського логосу, Д.Єсипенко – сенс історії та сенс буття особи в контексті категорій “доля”, “свобода”, “вибір”; М.Култаєва – екзистенційні виміри історії філософії.

Вагомим є внесок вчених запорізької філософської школи: метафізичні виміри людського буття досліджує В.Воронкова, ментальність народу – Р.Додонов, О.Бондаренко; буття людини як буття можливостей – М.Мегрелішвілі; буття людини в контексті культурогенезу – В.Манжура.

Аналіз філософської наукової літератури з проблем людини свідчить,

що сучасні філософські дослідження сутності і змісту проблеми духовного зростання людини є досить малочисельними. Взагалі, визначення поняття “духовність”, які можна зустріти в науковій літературі, вирізняються своєю багатогранністю. Різноманітними є і ті, що стосуються безпосередньо людини. Духовність позиціонується як цементуюча засада і певний потенціал людини, її характеристика, першість вищих загальнолюдських цінностей, спосіб життя, усвідомлена життєдіяльність людини, як стан людини і процес її зростання. Але, незважаючи на виявлення специфіки духовності людини, питання щодо її сутності, змісту та структури залишається нез’ясованим. Проблемна ситуація виглядає наступним чином: окремо кожна із специфічних характеристик духовності людини, в тому чи іншому ступені, відбиває її сутність, але не складає її загального системного бачення. Термінологічної визначеності поняття “духовна цілісність особистості” в науковій літературі не існує.

Складність процесу концептуалізації поняття “духовна цілісність особистості” і плюралістичність методологічних підходів до вирішення цієї задачі пояснюється багатовимірністю і багаторівневістю проблеми духовного, і також тим, що в науковій літературі вона здебільшого досліджується на рівні явищ. Усвідомлення поняття “духовна цілісність особистості” неможливе без звернення до сутності і змісту проблеми духовного.

З цих причин найбільш плідними виявляються дослідження проблеми духовного, згрунтовані на принципах духовно-матеріальної єдності світу, цілісності людського буття, що відтворюють динаміку процесу становлення ноумену духовності (В.Бех, І.Степаненко), наголошують на діяльній природі суб’єктивних і об’єктивних форм духовності (С.Кримський).

Ступінь наукової новизни дисертаційного дослідження полягає в тому, що духовна цілісність особистості досліджена в контексті саморозгортання людини.

Зв’язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота є складовою в розробці наукової проблеми щодо вивчення теми держзамовлення Міністерства освіти і науки України “Саморегуляція соціального організму країни”, яка виконується на кафедрі соціології, управління та євроінтеграції Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова (держреєстрація № 0103U000730). Тема дисертації затверджена на засіданні науково-технічної ради Запорізького Національного технічного університету (протокол № 6 від 06 вересня 2007р.)

Метою дослідження є системне відтворення засобами філософського аналізу і синтезу духовної цілісності особистості як атрибутивної якості процесу саморозгортання людини.

Відповідно до поставленої мети в роботі вирішуються наступні наукові завдання:

- обґрунтувати основне поняття дослідження – „духовна цілісність особистості”;
- виявити онтологічні основи духовної цілісності особистості;

- обґрунтувати методологічні принципи та підходи філософсько-антропологічного дослідження проблеми становлення духовної цілісності особистості як атрибуту саморозгортання людини;
- розкрити сутність, зміст та структуру процесу саморозгортання людини;
- розкрити сутність, зміст та структуру духовної цілісності особистості;
- дослідити діалектику внутрішніх та зовнішніх факторів становлення духовної цілісності особистості;
- з'ясувати особливості практики становлення духовної цілісності особистості в умовах трансформаційного суспільства;
- запропонувати шляхи оптимізації механізму формування духовної цілісності особистості в сучасному українському суспільстві.

Об'єктом дослідження є духовні виміри процесу саморозгортання людини.

Предметом дослідження є сутність, зміст і структура духовної цілісності особистості.

Головна гіпотеза полягає в припущенні, що процес саморозгортання людини, протікаючи у відповідності з еволюцією живого, відбувається шляхом становлення духовної цілісності її особистості. Духовна цілісність особистості виступає атрибутом саморозгортання людини, тобто передумовою, умовою, змістом, метою процесу саморозгортання людини. Причому взаємодія внутрішньої інформації людини і зовнішньої інформації оточуючого середовища виступає засобом становлення духовної цілісності особистості.

Методологічну базу дослідження склав метод цілісного теоретико-світоглядного узагальнення, що визначив сукупність застосованих в дослідженні підходів: комплексний, системний, синергетичний, екзистенційна діалектика тощо. Генезу становлення понять “духовність”, “духовна цілісність особистості” розглянуто за допомогою антропологічного методу порівняльної культурології, який реалізовано принципом компаративності. Узагальнення щодо сутності сучасного типу усвідомлення проблеми духовного здійснено завдяки принципам, виведеним із двох законів дімезіональної онтології (В.Франкл). Сутність, зміст і структура саморозгортання людини визначені за допомогою категорійного апарату синергетики. Концептуальне моделювання процесу саморозгортання людини у формі становлення духовної цілісності особистості здійснене за принципом композиційно-параметричного еквівалентування, який передбачає визначення істотних для дослідження параметрів системи і максимальне її спрощення.

Загальна структура роботи побудована як реалізація методу сходження від абстрактного до конкретного в єдності логічного і історичного.

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової задачі, що виявляється в з'ясуванні сутності, змісту, структури і рівнів духовної цілісності особистості. Результати дослідження, що резюмують наукову новизну і виносяться на захист, можуть бути сформульовані у наступних тезах:

- розроблено концепцію духовної цілісності особистості як атрибуту саморозгортання людини, згідно якої духовну цілісність людини подано як її здатність протистояти природним і соціальним факторам та забезпечувати самовідтворення системи внутрішньоособистісних механізмів. Духовна цілісність особистості визначена як коеволюційне самоструктурування на засадах впорядкованості її духовних підструктур (підсвідомих, свідомих, самосвідомих, надсвідомих), в яких формуються і стало функціонують механізми смислоутворення, смислоусвідомлення, смислубудівництва;

- на основі аналізу наукових підходів (філософського, теологічного, соціологічного, культурологічного, мистецько- і мовознавчого, етико-педагогічного і психологічного) до розуміння духовної цілісності особистості сучасне усвідомлення проблеми духовного представлено як складне утворення, в якому збережені всі типи усвідомлення, надбані людством протягом історії: ідеалістичний, релігійний, матеріалістичний, метафізичний, раціональний, ірраціональний. В результаті процес становлення духовної цілісності особистості позиціоновано як інтуїтивну і психологічну самоузгодженність, самоідентифікацію, самобудівництво, самоздійснення, самовдосконалення, що відбуваються в процесі самопізнання і супроводжуються наростаючим відчуттям єдності з Універсумом;

- духовна цілісність особистості розглянута в якості підсистеми духовного цілого, що має своїми складовими духовність людини, соціуму, Універсуму у суб'єктивованій, об'єктивованій, суб'єктивній, об'єктивній формах, і визначена суб'єктивованою формою саморуху духовного цілого;

- вперше духовна цілісність особистості як духовна система досліджена в сукупності статичних аспектів:

- як функціональна цілісність людини (передумова, умова саморозгортання людини),
- як певний тип структури особистості (результат саморозгортання людини),

і в сукупності динамічних аспектів:

- як основа організаційної цілісності людини (процес становлення структури особистості),
- як сутність саморозгортання людини (самоорганізація підструктур особистості: психофізичної, психологічної, інтелектуальної, соціальної),
- як самоорганізаційний процес становлення структури внутрішньоособистісних механізмів: спадковості, метаболізму, сприйняття, розуміння, воління, цілепокладання, смислопородження, самоактуалізації, самовизначення, самореалізації (форма саморозгортання людини);

- побудовано оригінальну концептуальну модель саморозгортання людини у формі становлення духовної цілісності особистості. Модель презентована як системна узгодженість процесу саморозгортання духовних

структур в людині (підсвідомих, свідомих, самосвідомих, надсвідомих) в ході взаємодії їх індивідуального і колективного змісту;

□ визначено найпотужніший механізм становлення духовної цілісності особистості, яким є коеволюційна діяльність людини як предметно – практична реалізація особистісного смислу на користь природи і соціуму, в ході якої відбувається формування динамічної цілісності людини і Універсуму;

□ обґрунтовано критерій духовної цілісності особистості, яким виступає трансценденція, тобто вільний вихід особистості на нові рівні буття в процесі смислосудівництва, що збагачує духовні підвалини Універсуму.

Теоретичне значення дослідження полягає в тому, що воно сприяє подальшій розробці філософської проблематики щодо визначення людини, її природи, сутності і змісту людської екзистенції. Значення одержаних результатів складається з осмислення сутності і змісту становлення духовної цілісності особистості, обґрунтування поняття “духовна цілісність особистості”, дослідження індивідуальної і суспільної детермінант духовного зростання людини на терені сучасного українського суспільства.

Отримані результати дослідження можуть бути використані в подальшій розробці філософсько-антропологічних проблем цілісності людини взагалі та духовної цілісності особистості зокрема.

Практичне значення роботи полягає у тому, що її висновки можуть бути використані в державних стратегічних проектах розбудови українського суспільства, в проектах реформування суспільних інститутів виховання і освіти. Морфологічний і функціональний аналіз духовної цілісності особистості, рівні і критерій можуть бути використані в процесі вдосконалення виховання і самовиховання особистості.

Основні висновки дисертації можуть бути ефективно реалізовані при розробці спецкурсів, навчально-методичних програм, посібників та науково-довідкової літератури з філософських, соціологічних та педагогічних наук у вищих навчальних закладах.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і висновки дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри філософії Запорізького Національного технічного університету, кафедри соціології, управління та євроінтеграції Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, на ряді науково-практичних конференцій, а саме: VIII Міжнародній науковій конференції “Творчість та освіта у вимірах XXI століття” (Київ, 2005); Науковій конференції “Філософія та методологія гуманітарних наук: історія, концепції, можливості” (Чернівці, 2005); Духовно-світській науковій конференції “Постсучасність: проблеми духовної

свободи особистості” (Бердянськ, 2006); Науково - практичній конференції “Духовні цінності в сучасному українському суспільстві” (Київ, 2006); Міжнародній науково-практичній конференції “Генеza буття особистості” (Київ, 2006); Міжнародній науково-практичній конференції “Соціокультурна інтеграція в контексті викликів ХХІ століття (Київ, 2007); Міжнародній науково-теоретичній конференції “Лівобережна Україна у всеукраїнському філософсько-культурному вимірі (Київ, 2007).

Публікації. Основні висновки дисертації викладено у 8 наукових публікаціях, 5 із яких надруковано у фахових виданнях, рекомендованих ВАК України для філософських наук.

Структура і обсяг роботи. Структура дисертаційної роботи визначена метою та завданнями. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що включають у себе 9 підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи – 210 сторінок, з них 194 сторінки основного тексту. Список використаних джерел у кількості 184 найменування становить 16 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовується актуальність дослідження, сформульовані основні структурні елементи дисертації: об’єкт, предмет, мета і завдання дисертаційної роботи, її методологічні засади; визначено наукову новизну дослідження; розкрито теоретичне і практичне значення та форми апробації її результатів.

Перший розділ **“Історико-методологічні аспекти дослідження становлення духовної цілісності особистості в процесі саморозгортання людини”** присвячений вивченню історії формування проблеми і вибору методологічних засобів і складається з трьох підрозділів. У першому підрозділі першого розділу **“Аспекти поняття “цілісність” в контексті саморозгортання людини”** з’ясовано відповідність змін структури людини, що спричинені її саморозгортанням (генотип, психотип, фенотип) і етапів саморуху життя (неопосередкована цілісність системи і середовища, опосередкована, самоорганізаційна цілісність системи і середовища, цілісність саморозвитку системи).

В першому варіанті вирішення проблему цілісності розглянуто в двох аспектах: як структуру внутрішніх зв’язків, що підтримує нові системні якості і властивості, які не є притаманними окремим частинам, але виникають в результаті їх взаємодії у визначеній системі зв’язків; і як цілісну сукупність, що реалізує свою здатність до саморозвитку, переживаючи етапи ускладнення і диференціації, набуваючи нової якості. Це стало обґрунтуванням дослідження цілісності як атрибуту становлення.

В другому варіанті вирішення цілісність системи, як комплексне поняття, визначено трьома характеристиками: структурна (морфологічна) цілісність, функціональна цілісність, організаційна цілісність, завдяки якій відбувається прогрес чи регрес системи. Це обумовило дослідження становлення цілісності як процесу саморозгортання.

Виявлено змістовність природних передумов саморозгортання людини, а саме: саморозгортання природного середовища (шляхом неопосередкованої єдності системи і середовища); самоорганізація органічних систем (шляхом опосередкованої єдності системи і середовища); саморозвиток органічних систем (набуття морфологічних органів відбиття і збереження та порушення наступності).

Розглянуто етапи саморозгортання людини в культурогенезі (за О.Леонт'євим): сучасний фізичний тип людини, індивід як об'єкт культурогенезу, особистість як суб'єкт культурогенезу. Підсумовано, що пересування епіцентру змін в складових структури людини відбувається у напрямку від матеріального до духовного.

З точки зору етапів саморуху життя структурні зміни в ході саморозгортання людини класифіковано як рівні цілісності людини: генотип презентує неопосередковану цілісність людини і Універсуму; психотип уособлює опосередковану, самоорганізаційну цілісність людини і Універсуму; особистість позиціонує коеволюційну цілісність саморозвитку людини.

В ході аналізу змін в складових структури людини, розглянутих через призму морфологічної, функціональної та організаційної цілісності, з'ясовано, що матеріально-психічна цілісність, як гармонія душі і тіла, являє структурну або морфологічну цілісність людини.

Функціональна цілісність людини духовна за своєю природою. Функціональна цілісність людини, як сукупність стійких внутрішніх зв'язків, що виокремлюють, презентують, структурують її відносини зі світом, тобто складають зміст духовного життя людини, уособлена в особистості.

Підсумовано здобутки дослідження: особистість уособлює функціональну цілісність людини; за визначенням функціональної цілісності особистість складає основу організаційної цілісності людини.

У другому підрозділі першого розділу **“Духовна цілісність як вимір саморозгортання людини”** в ході аналізу філософського контексту поняття “духовність” зроблено певні узагальнення: стосовно форм існування духовного (об'єктивна, суб'єктивна, об'єктивована, суб'єктивована); стосовно контурів поняття “духовність” (характеристика людини, світу, буття), які складають певну системну цілісність і визначення феномену духовного; щодо смислового поля поняття “духовність” (категорії “символ”, “образ”, “знак”, “текст”, “смысл”, “значення”, “цінність”, “поняття” є острівками рефлексії ноумену духовності).

У третьому підрозділі першого розділу **“Принципи, методи та категоріальний апарат дослідження”** зазначено, що дослідження духовної

цілісності людини, яка розгортається, відбувається з позицій філософської антропології та екзистенційної діалектики і згрунтовано на принципі духовно-матеріальної єдності світу, коеволюційному світогляді, діяльній парадигмі, з використанням засобів концептуалізації та моделювання.

Аналіз філософського, теологічного, соціологічного, культурологічного, мистецького, мовного, педагогічного, психологічного контекстів понять “духовність” і “цілісність особистості” дозволив зробити висновок, що зміст кожного контексту визначається предметом дослідження філософії, теології, соціології, культурології, мистецтвознавства, мовознавства, педагогіки, психології відповідно.

Теологічний контекст поняття "духовність" полягає у визнанні надіндивідуального початку, що надає життю смислообразу сакральної істини, краси, добра, об'єднує людство в процесі творення буття.

Соціологічний контекст поняття “духовність” може розглядатися в суспільному, ціннісному, буттєвому аспектах. В суспільному аспекті духовність визначається через диспозицію “індивідуальне – суспільне”. В ціннісному аспекті - диспозицією “соціальне – соціетальне”. В буттєвому аспекті духовне постає змістом соціального.

Культурологія розглядає духовність крізь призму цінностей. Цінності входять в буття як індивідуальні і надіндивідуальні узагальнені смисли. У людському бутті цінності багатofункціональні. Вони виступають як: форма утримання й закріплення споріднених смислів; “поля взаємності”- ґрунт для поєднання індивідуальних людських світів; “мотиви мотивів” - смислове обґрунтування цілей діяльності; життєві та історичні орієнтири; певні зразки, канони смислотворення.

Цінність мистецького впливу на духовність людини постає в здатності специфічним чином залучити людину в смислохвилюючий процес (смислопережиття). Ініційована свідомість відкриває канали безсвідомого. Образ, який виникає в результаті процесу смислотворчості, являється нам в своїй цілісності. В цьому особливість впливу мистецтва на духовний розвиток людини.

Ми з'ясували також, що механізмом реалізації духовного виступає мова - як засіб соціокультурної самоідентифікації особистості. Мова несе смисл: іноді зрозумілий, а іноді такий, що своїми протиріччями проблематизує цілісність буття людини, стає детермінантою виходу за визначені раніше межі буття.

Педагогічне поле використання поняття “духовність” окреслюється двома контекстами: духовність як цінності і духовність як інтегративна якість людини, що визначає смисложиттєві цінності, які формують людяне в людині, її гуманістичну суть. Педагогіка розглядає виховання духовності особистості як сукупність процесів будівництва і самобудівництва (які в сутності постають комплексом самоорганізаційних процесів).

Психологічний контекст поняття “духовність” характеризується за допомогою понять “цінності” і “смысл”, що відповідає предмету дослідження самої психології (механізм взаємодії особистості і середовища). Спільними для понять “цінність” і “смысл” є три аспекти розглядання: онтологічний, феноменологічний і діяльнісний.

Психологічний контекст поняття “духовність”, окреслений з’ясуванням механізму взаємодії особистості і середовища, містить характеристику динамічних процесів, спрямованих із середовища на особистість (інтеріоризація і соціалізація), таких, що виконують внутрішню роботу (індивідуалізація) і прямують назад, до середовища (екстеріоризація-соціалізація). Якісною ознакою цих процесів є їх детермінація самою особистістю, і зміни, які відбуваються в результаті їх перетікання.

Вищезазначені контексти поняття “духовність” опрацьовано за допомогою двох законів дименціональної онтології (В. Франкл). Наведена метаморфоза пояснила існуюче різномайття визначень поняття “духовне” в соціальних науках.

В результаті з’ясування сутності духовності на багатомірному рівні, шляхом синтезування, узагальнення, наведення відповідностей між існуючим різномайттям визначень понять “духовність”, “цілісність духовного” і “цілісність людини” акумульовано визначення поняття “духовна цілісність особистості”, що позиціонується як інтуїтивна і психологічна самоузгодженність, самоідентифікація, самобудівництво, самоздійснення, самовдосконалення, що відбуваються в процесі самопізнання і супроводжуються наростаючим відчуттям єдності з Універсумом;

Обстояно думку, що духовна цілісність особистості у контексті динамічної структури має бути досліджена як тип структури особистості і одночасно як зміст процесу становлення цієї структури.

Другий розділ **“Теоретичні аспекти дослідження становлення духовної цілісності особистості в ході саморозгортання людини”** складається з чотирьох підрозділів і віддзеркалює наш теоретичний підхід до дослідження духовної цілісності особистості в єдності статичного і динамічного аспектів. Побудовано концептуальну модель становлення духовної цілісності особистості в ході саморозгортання людини. З’ясовано, що духовна цілісність особистості є суб’єктивованою формою саморуху системи духовного.

У першому підрозділі другого розділу **“Сутність, зміст та структура процесу становлення духовної цілісності особистості в ході саморозгортання людини”** в контексті особливостей системного, синергетичного, семантичного підходів особистість розглянута як складна, енерго-інформаційна, високоорганізована система, структура внутрішньоособистісних механізмів, що розвивається завдяки своїй вписаності в природний, соціальний і ноуменальний світи. Духовну цілісність особистості уточнено як процес розгортання внутрішніх механізмів особистості з метою набуття ними адекватної щодо життєпокладаючої мети

людини структури. Кожна адекватна структура особистості може розглядатися як рівень її духовної цілісності.

Розглянуто інформаційну модель особистості (В.Бех), структурну модель особистості (Д.Леонт'єв), самоорганізаційну модель особистості (Г.Нестеренко). Виявлені особливості становлення структури особистості (саморегуляція, як підтримка відносної стійкості структури особистості, і саморозвиток, як спричинення появи нового) склали підстави її дослідження як становлення певного рівня духовної цілісності особистості.

Сутністю становлення структури особистості визнано розгортання її психофізичної, психологічної, інтелектуальної, соціетальної підструктур шляхом самоорганізації їх внутрішніх механізмів: метаболізму, сприйняття, спадковості, мотивації, соціалізації, воління, збудження, цілепокладання, смислопородження, самовизначення, самоактуалізації, самореалізації. З'ясовано, що зміст становлення структури особистості доцільно досліджувати як взаємодію внутрішніх і зовнішніх факторів процесу.

У другому підрозділі другого розділу *“Діалектика взаємодії внутрішніх і зовнішніх факторів становлення духовної цілісності особистості”* подальше уточнення змісту процесу становлення структури особистості продовжено в дослідженні діалектичної взаємодії внутрішніх і зовнішніх факторів процесу. Взаємодію внутрішніх і зовнішніх факторів в ході саморозгортання людини в понятійному апараті синергетики розглянуто як процес самоорганізації особистості в стабільному і прогресуючому станах.

Визначено, якщо особистість знаходиться в стабільному стані, продуктом самоорганізації є утримування впорядкованості внутрішньоособистісних структур. Головним результатом самоорганізації особистості в прогресуючому стані виявлено її коеволюційне самоструктурування. Сутність саморозгортання людини полягає в коеволюційному самоструктуруванні підструктур особистості на засаді утримування їх впорядкованості.

В ході аналізу вітчизняного постмодерного філософського дискурсу, а саме досвіду дослідження взаємодії внутрішніх і зовнішніх факторів становлення духовної цілісності особистості, визначено плідність концепцій семантичного буття, буття можливості і дійсності, досліджень духовної реальності як дійсності особистості.

Акцентовано потужний потенціал екзистенційної діалектики як методу цілісного пізнання. Уточнено, що зняття суперечності між внутрішнім і зовнішнім відбувається як стрибок у новий план буття, а етапи цього саморозгортання відбиваються екзистенціаліями “вибір”, “план”, “надія”, які обґрунтовують сенс і етапи (саморозгортання) такої події як життя.

Зазначено, що діалектика внутрішнього і зовнішнього, досліджена в категоріях екзистенційної діалектики, представлена гармонійним поєднанням динамічного і статичного аспектів духовної цілісності особистості. Екзистенційна діалектика дозволяє зрозуміти становлення духовної цілісності особистості в її самоданності і самодостатності (ставлення до себе), в присутності (ставлення до наявного буття), в свободі як умові реалізації

(ставлення до можливого), в комунікації як засобі буття (ставлення до іншого), що може бути структуровано по рівням духовної цілісності особистості.

Використання інструментарію екзистенційної діалектики (категорій “сутність-існування”, “буття-небуття”, “вибір”, “свобода” та ін.) надало можливість поєднати статичний і динамічний аспект дослідження духовної цілісності особистості.

У третьому підрозділі другого розділу **“Концептуальна модель саморозгортання людини у формі становлення духовної цілісності особистості”** подальше дослідження духовної цілісності особистості в єдності статичного і динамічного аспектів проведено за допомогою моделювання. За допомогою методу композиційно-параметричного еквівалентування сконструйовано модель саморозгортання людини у формі становлення духовної цілісності особистості. Модель презентована як системна узгодженість процесу саморозгортання духовних підструктур людини (підсвідомих, свідомих, самосвідомих, надсвідомих) в ході взаємодії їх індивідуального і колективного змісту.

Зміст саморозгортання людини представлено процесами співпереживання, співчуття, спілкування, уяви, пам’яті, творчості, рефлексії, генетизації соціальнозначущої інформації, що відображають зростання активності діяльності людини за рахунок зростання потужностей мислення.

Зміст становлення духовної цілісності особистості в моделі подано наступним чином: в дійсності предметно-практичної, суспільно-корисної діяльності людини ми спостерігаємо явище розвитку об’єктивованих і суб’єктивованих форм духовності шляхом опредмечення-розпредмечення, символотворення, результатом чого є становлення стійкої структури внутрішньоособистісних механізмів – духовної цілісності особистості. Атрибутом становлення духовної цілісності особистості є виробництво соціального смислу як результат адекватної впорядкованості і когерентної роботи внутрішньоособистісних механізмів.

Акцентовано сутність саморозгортання людини. Нею є породження матеріальної, психічної, соціальної, духовної складових людини, в лоні яких відбувається структурування психофізичної, психологічної, інтелектуальної, соціальної підструктур особистості шляхом формування і сталого функціонування внутрішньоособистісних механізмів.

Уточнено систематизацію рівнів духовної цілісності людини: індивід, особистість, індивідуальність. Індивід - носій морфологічної цілісності людини, є найнижчим рівнем духовної цілісності людини як об’єкт зовнішнього культурного зусилля. Особистість - функціональна цілісність людини, є наступним рівнем духовної цілісності людини, що характеризує її як активного суб’єкта культурогенезу. Індивідуальність - це організаційна цілісність людини, є вищим рівнем духовної цілісності людини, на якому людина керує своїм розвитком.

Підсумовано, що процес становлення духовної цілісності особистості, як органічно вплетений в еволюційні процеси Універсуму, відбувається

шляхом коеволюційного самоструктурування на засадах утримування впорядкованості духовних підструктур (безсвідомих, свідомих, самосвідомих, надсвідомих), в яких формуються і стало функціонують внутрішньоособистісні механізми.

Критерієм духовної цілісності особистості визнано трансценденцію як свободу виходу на нові рівні буття, що згрунтована на можливостях загального духовного поля людини і суспільства. Атрибутами духовної цілісності особистості визнані: свобода, смислова діяльність, творчість, коеволюційна діяльність.

У четвертому підрозділі другого розділу **“Духовна цілісність особистості як форма саморуху системи духовного цілого”** розглянуто роль процесу становлення духовної цілісності особистості в системі духовного.

Проаналізовано сукупну діяльність певного історичного типу спільнот (загальна особистість) як внесок до загальної культури людства. Моменти-рівні духовної цілісності загальної особистості розглянуто як засоби суто людського існування, форми духовно-практичного освоєння світу, історичні результати самоідентифікації людини.

Складено ієрархію моментів-рівнів духовної цілісності загальної особистості: міф, образ, віра, поняття. Наведено відповідності між історичною ієрархією моментів-рівнів духовної цілісності загальної особистості і етапами становлення природної цілісності: міф і образ презентують недиференційовану, безпосередню цілісність системи духовного; релігія і наука в аналізі різним чином протиставляють людину і світ, тому визначені як реалізація диференційованої, опосередкованої цілісності системи духовного; сучасний етап становлення гармонічної динамічної цілісності системи духовного уособлено в коеволюційній діяльності людини, результати якої мають соціальний зміст в індивідуальній формі і індивідуальний зміст в соціальній формі. Роль становлення духовної цілісності особистості в системі духовного визначена як суб’єктивована форма саморуху системи духовного.

Враховуючи розроблені в ході дослідження аспекти духовної цілісності особистості (передумова і умова, форма, результат, сутність саморозгортання людини), духовну цілісність особистості стверджено атрибутом саморозгортання людини.

Третій розділ **“Праксеологічний аналіз процесу становлення духовної цілісності особистості в умовах сучасного українського суспільства”** складається з двох підрозділів.

У першому підрозділі третього розділу **“Становлення духовної цілісності особистості в глобалізованому світі і трансформаційному суспільстві”** зазначено, що процес становлення духовної цілісності особистості в українському суспільстві знаходиться під тиском глобальних проблем людства, трансформації українського суспільства, і обумовлений самобутністю національного менталітету.

Виявлено, що визначені особливості (нерівність можливостей для саморозвитку; порушення процесу національної самоідентифікації; ускладнення процесу планування і вибору шляхів саморозвитку в зв'язку із викривленням інформації; подвійно-парадоксальна природа української ментальності, що приховує в собі повні можливості самореалізації особистості) виступають ускладненнями і труднощами для процесу становлення духовної цілісності особистості пересічного українця. Але за умов їх подолання відкриваються перспективи зміцнення самосвідомого начала: зростання ролі особистості в напрацюванні соціальнозначущої інформації. В зв'язку з цим найпотужнішим механізмом становлення духовної цілісності особистості визнано коеволюційну діяльність людини.

У другому підрозділі третього розділу *“Напрямки та шляхи оптимізації механізму формування духовної цілісності особистості в сучасному українському суспільстві”* коеволюційна діяльність людини досліджена як цілісна, результати якої мають соціальний зміст в індивідуальній формі та індивідуальний зміст в соціальній формі. З'ясовано, що її здійснення залежить від волі і активності людини, але обмежується рівнем попереднього історичного розвитку суспільства.

Проаналізовано оптимізуючі фактори становлення духовної цілісності особистості: соціальний контроль і формування спрямованості особистості. Запропоновано максимально використати потужності спрямованості особистості як соціально заданої і індивідуально-обумовленої вибірковості видів і форм соціальної діяльності, що визначає міру і характер привласнення суспільних відносин за умов розбалансованості нормативних і ненормативних регуляторів соціального контролю в сучасному українському суспільстві.

ВИСНОВКИ

У висновках презентовано низку основних підсумкових положень теоретичного і практичного характеру.

1. Сучасне усвідомлення проблеми духовного являє собою складне утворення, в якому збережені всі типи усвідомлення, надбані людством протягом історії, а саме: ідеалістичний, матеріалістичний, релігійний, метафізичний, раціональний, ірраціональний. В результаті ретроспективного аналізу понять “духовність” і “цілісність особистості” акумульовано поняття “духовна цілісність особистості” - інтуїтивна і психологічна самоузгодженість, самоідентифікація, самобудівництво, самовдосконалення, самоздійснення, що відбуваються в процесі самопізнання і супроводжуються наростаючим відчуттям єдності з Універсумом.

2. Зміни в складових структури людини, розглянуті через призму морфологічної, функціональної та організаційної цілісності, уточнено в наступному: матеріально-психічна цілісність, як гармонія душі і тіла, являє морфологічну цілісність людини; функціональна цілісність людини духовна за своєю природою і складає основу організаційної цілісності людини.

3. Природними передумовами саморозгортання людини виступають: неопосередкована і опосередкована цілісність та цілісність саморозвитку.

Етапами саморозгортання людини в культурогенезі виступають: сучасний фізичний тип людини, індивід, особистість, що класифіковано як рівні цілісності людини (генотип, психотип, фенотип).

4.Зміст процесу саморозгортання людини постає в наступному: в ході предметно-практичної діяльності в лоні контініуму смислів, як ідеальних структур впорядкованості природи і соціального буття, людина відкриває смисл. Усвідомлюючи можливість реалізувати свій особистісний смисл в суспільно-корисній діяльності, людина набуває спроможності створювати буття в процесі будівництва соціальних смислів як ідеальних структур впорядкованості другої природи. Атрибутом саморозгортання людини є її коеволюційна діяльність як предметно – практична реалізація особистісного смислу на користь природи і соціуму. Сутністю саморозгортання людини є породження її матеріальної, психічної, соціальної, духовної складових, в лоні яких відбувається структурування психофізичної, психологічної, інтелектуальної, соціетальної підструктур особистості шляхом формування і сталого функціонування внутрішньоособистісних механізмів.

5.Рівні духовної цілісності людини – це індивід, особистість, індивідуальність. Індивід, як носій морфологічної цілісності людини і об'єкт зовнішнього культурного зусилля, є найнижчим рівнем духовної цілісності людини. Особистість, як уособлення функціональної цілісності людини і активний суб'єкт культурогенезу, є наступним рівнем духовної цілісності людини. Індивідуальність, як уособлення організаційної цілісності людини, є вищим рівнем духовної цілісності людини, на якому людина спрямовує свій розвиток.

6.Аспектами розглядання духовної цілісності особистості виступають: функціональна цілісність людини (передумова, умова саморозгортання людини), певний тип структури особистості (нестійкої або стійкої) - результат саморозгортання людини, самоорганізаційний процес становлення цієї структури (форма саморозгортання людини), сутність саморозгортання людини, суб'єктивована форма саморуху системи духовного. Це дає підстави стверджувати духовну цілісність особистості атрибутом саморозгортання людини.

7.Сутністю становлення духовної цілісності особистості є коеволюційне самоформування її духовних підструктур (безсвідомих, свідомих, самосвідомих, надсвідомих), в яких формуються і стало функціонують внутрішньоособистісні механізми. Зміст становлення духовної цілісності особистості подано наступним: *в дійсності* предметно-практичної, суспільно-корисної діяльності людини ми спостерігаємо *явище* розвитку об'єктивованих і суб'єктивованих форм духовного шляхом опредмечення-розпредмечення, символотворення, духовного виробництва. Смисл, як результат адекватної впорядкованості і когерентної роботи внутрішньоособистісних механізмів, виступає *атрибутом* процесу становлення духовної цілісності особистості.

8. Рівні духовної цілісності особистості визначені наступним чином: безпосередня цілісність як нестійка структура особистості; опосередкована цілісність як новий тип структури особистості і результат когерентної роботи внутрішньоособистісних механізмів; коеволюційна цілісність саморозвитку як набуття новою структурою стійкості в ході складання спільного темпосвіту особистості і середовища. Критерієм духовної цілісності особистості виступає трансценденція як свобода виходу на нові рівні буття, що ґрунтується на можливостях загального духовного поля людини і суспільства.

9. На підставі аналізу співвідношення соціального (інститути виховання і освіти) та індивідуального (самовиховання) механізмів становлення духовної цілісності особистості в сучасному українському суспільстві, найпотужнішим механізмом становлення духовної цілісності особистості визнана коеволюційна діяльність людини. Оптимізуючими факторами процесу становлення духовної цілісності особистості в сучасному українському суспільстві є соціальний контроль і формування спрямованості особистості як соціально заданої і індивідуально-обумовленої вибірковості видів і форм соціальної діяльності, що визначає міру і характер привласнення суспільних відносин.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ ВІДОБРАЖЕНО У ТАКИХ ПУБЛІКАЦІЯХ:

1. Бондаревич І.М. Духовна цілісність людини – структурно-функціональний вимір // Культурологічний вісник: Науково-теоретичний щорічник Нижньої Наддніпряни. – Запоріжжя, 2007. – Вип. 18. – С. 209-186-188.

2. Бондаревич І.М. Становлення поняття духовність в історії соціально-гуманітарного пізнання // Нова парадигма: Журнал наукових праць / Гол. ред. В.П. Бех. – Випуск 63. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2007. – С. 231-36-47.

3. Бондаревич І.М. Філософський статус поняття “духовність” // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 7. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія: Зб. наукових праць. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2007. - № 12 (25). – С. 239-246.

4. Бондаревич І.М. Духовна цілісність як процес і продукт саморозгортання // Політологічний вісник: Зб. наук. праць. – К.: “ІНТАС”, 2007. – Вип. 25. - С. 69-81.

5. Бондаревич І.М. Потенціал духовного зростання особистості в просторі сучасної України: філософські витоки // Нова парадигма: Журнал наукових праць / Гол. ред. В.П. Бех. – Випуск 72. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2007. – С. 238-58-68.

6. Бондаревич І.М. Роль допоміжних структур освіти за умов формування нової освітньої парадигми // Творчість та освіта у вимірах ХХІ

століття: Матеріали VIII Міжнар. наук. конф. (12-13 травня 2005р., м. Київ) / Уклад.: Б.В. Новіков, І.І. Федорова. – К.: ІВЦ “Видавництво “Екмо””, 2005. – 340с. – С. 16-17.

7. Бондаревич І.М. Інформаційно-розвиваюче середовище як засіб розв’язання проблеми духовної свободи особистості // Постсучасність: проблеми духовної свободи особистості: / За ред. канд. філос. наук О.О.Сердюк. – Донецьк: ТОВ” Юго-Восток, Лтд”, 2006. – 247с. - С. 151-157.

8. Бондаревич І.М. Інформаційно-розвиваюче середовище – усвідомлене крокування до духовного // Філософія та методологія гуманітарних наук: історія, концепції, можливості: Матеріали наукової конференції. 20-21 жовтня 2005р. – Чернівці: Рута, 2005. – 319с. - С. 199-206.

АНОТАЦІЇ

Бондаревич І.М. Духовна цілісність особистості як атрибут саморозгортання людини. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук за спеціальністю 09.00.04 — філософська антропологія, філософія культури. — Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова, Київ, 2008.

У дослідженні запропоновано концепцію становлення духовної цілісності особистості як атрибуту саморозгортання людини. Духовна цілісність людини представлена як її здатність протистояти природним і соціальним факторам та забезпечувати самовідтворення системи внутрішньоособистісних механізмів. Духовна цілісність особистості позиціонована як коеволюційне самоструктурування особистості на засадах утримування впорядкованості її підструктур.

В роботі визначено наукові підходи та методологічну базу щодо характеристики духовної цілісності особистості, проаналізовано її природні передумови, сутність, зміст, структуру та рівні, досліджено діалектику внутрішніх та зовнішніх факторів становлення духовної цілісності особистості, досліджено механізми її формування та критерій, а також особливості становлення духовної цілісності особистості в умовах сучасного українського трансформаційного суспільства.

Ключові слова: духовність, система духовного, рівні системи духовного, саморозгортання людини, цілісність людини, духовна цілісність особистості, коеволюційне самоструктурування, коеволюційна діяльність, трансценденція.

Бондаревич И.Н. Духовная целостность личности как атрибут становления человека. — Рукопись.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата философских наук по специальности 09.00.04 — философская антропология, философия культуры. — Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова, Киев, 2008.

Диссертация посвящена научному исследованию проблемы духовной целостности личности в контексте становления человека.

Актуальность темы исследования обусловлена потребностью рефлексии стремительных социальных изменений, сложностью современного этапа осознания проблемы духовного, который представляет собой синтез всех исторических типов осознания проблемы духовного: религиозный, метафизический, рациональный, иррациональный, материалистический.

Духовная целостность человека представлена как его способность противостоять негативным природным и социальным факторам, воспроизводить систему внутриличностных механизмов.

Духовная целостность личности позиционирована как коэволюционное самоструктурирование личности на основе упорядоченности её подструктур (психофизических, психологических, интеллектуальных, социетальных).

Духовная целостность личности рассмотрена как система и подсистема духовного (субъективированная форма самодвижения системы духовного), в единстве статического (определённый тип структуры личности) и динамического (самоорганизующийся процесс становления этой структуры) аспектов.

На основании выделенных научных подходов понимания духовной целостности личности – философского, теологического, социологического, культурологического, искусствоведческого и языковедческого, этико-педагогического и психологического, в работе прослеживается иерархия исторических типов осознания проблемы духовного. Уточняется, что современное осознание проблемы духовного основано на синтезе всех его исторических типов.

Методологическую основу исследования составляют: структурный и системный подходы, экзистенциальная диалектика, синергетика, морфологический и структурный анализ.

Путём морфологического анализа духовная целостность личности раскрыта как структура внутриличностных механизмов.

В ходе функционального анализа раскрыто содержание процесса становления духовной целостности личности. Благодаря методу композиционно-параметрического эквивалентования (упрощение системы с выделением основных параметров, которые отражают её сущность) построена оригинальная концептуальная модель становления человека как становление духовной целостности его личности. Духовная целостность личности

исследована как функциональная целостность человека (предпосылка и условие его становления).

В целом в работе реализуется метод перехода от абстрактного к конкретному в единстве логического и исторического.

Впервые духовная целостность личности исследована как духовная система в совокупности следующих аспектов:

- как функциональная целостность человека (предпосылка, условие самораскрытия человека);
- как упорядоченная структура внутриличностных механизмов (результат становления человека);
- как основа организационной целостности человека;
- как самоорганизующийся процесс становления структуры внутриличностных механизмов (форма становления человека);
- как сущность становления человека (самоорганизация внутриличностных структур).

Два первых аспекта отражают статические характеристики духовной целостности личности; третий, четвёртый и пятый позиционируют её динамические характеристики. Их совокупность даёт возможность определить духовную целостность личности как атрибут становления человека.

В работе структурировано развёртывание противоречия между сущностью и существованием человека, которое составляет содержание становления человека в процессах сопереживания, сочувствия, общения, познания, творчества, рефлексии, фенотипизации социальнозначимой информации. Оригинальная концептуальная модель становления духовной целостности личности, презентует системную согласованность трансформации психических структур человека (подсознания, сознания, самосознания, сверхсознания) в процессе взаимодействия их коллективного и индивидуального содержания.

Подчёркнуто, что эффективным механизмом становления человека является коэволюционная деятельность, предполагающая существование индивидуального содержания в коллективной форме и коллективного содержания в индивидуальной форме. В ходе коэволюционной деятельности происходит становление динамической целостности человека и Универсума.

Трансценденция как свобода человека перемещаться на новые уровни бытия, обусловленная возможностями общего духовного поля человека и общества, определена критерием духовной целостности личности.

Исследованы особенности процесса становления духовной целостности личности в современном украинском обществе, а также эффективность общественных (институты образования и воспитания) и индивидуальных (самовоспитание) механизмов становления духовной целостности личности на современном этапе развития украинского общества.

Акцентированы оптимизирующие факторы процесса становления

духовной целостности личности: социальный контроль и направленность личности (социально заданная и индивидуально обусловленная избирательность видов и форм социальной деятельности, определяющая меру и характер присвоения личностью общественных отношений).

Ключевые слова: духовность, система духовного, уровни системы духовного, становление человека, целостность человека, духовная целостность личности, коэволюционное самоструктурирование, коэволюционная деятельность, трансценденция.

Bondarevich I. N. The spirituality integrity person's as the attribute of the mankind's selfdevelopment. – Manuscript.

Thesis for the Degree of Candidate in Philosophical Sciences, speciality 09.00.04 – philosophical anthropology, philosophy of culture. – National Pedagogical M. Dragomanov University, Kyiv, 2008.

The research offers the conception of the formation of the person's spiritual integrity. The human's spiritual integrity present as ability of his oppose natural and social factors, reproduce the system of inside person's mechanisms. Gives the desimention of the person's spiritual integrity terms the following coevolutionary selfformation of the personality through the intuitive and psychologicals selfagreemant, selfidentification, selfformation, selfperfection, selfexistence in the unity with Universe, which on the whole reflects the sage of the person's selfdevelopment.

The work defines the scientific. Approaches and methodological basis to the description of the person's spiritual integrity, analyses it's natural grounds, essences, cotants and level's, explores the dialectics of the inner and outer factors of the formation of the person's spiritual integrity, reveals the mechanism and criterion of its formation in the conditions of the Ukranian transformational society.

The key words: Spirituality, the system of spiritual, the levels of the system's of spiritual, person's spiritual integrity, mankind's selfdevelopment, Selfformation, coevolution activity, Transcendantion.